

Израждане по искане
№ 12/13
75/20.05.2013
Съдебна палата
22.05.2013г.

РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ
ВЪРХОВЕН
КАСАЦИОНЕН
СЪД

КОНСТИТУЦИОНЕН СЪД

Бх. № 12
Дата 20.05.2013

ДО
ПРЕДСЕДАТЕЛЯ НА
КОНСТИТУЦИОННИЯ СЪД
НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

УВАЖАЕМИ ГОСПОДИН ПРЕДСЕДАТЕЛ,

Приложено, изпращаме Ви препис- извлечение от Протокол № 3/ 29.04.2013 година с взето решение от Общото събрание на Търговска колегия на Върховния касационен съд, с искане за обявяване противоконституционност на § 14 ал.1 от ПЗР на ЗИД на Търговския закон в частта” и искиви производства за попълване на масата на несъстоятелността”, както и изцяло на § 14, ал.2 и § 15 от ПЗР на ЗИД на Търговския закон/ ДВ бр. 20/28.02.2013г./.

ЗАМЕСТНИК НА ПРЕДСЕДАТЕЛЯ НА ВКС,
РАБОДВОДИТЕЛ НА ТЪРГОВСКА КОЛЕГИЯ
ТАНЯ РАЙКОВСКА

РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ
ВЪРХОВЕН
КАСАЦИОНЕН
СЪД

ИЗХ №

46 / 20.05.2013

**ДО
КОНСТИТУЦИОННИЯ СЪД
НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ**

ИСКАНЕ

**ОТ ТЪРГОВСКА КОЛЕГИЯ НА ВКС ПО ЧЛ. 149, АЛ. 1, Т. 2, ВЪВ
ВР. С ЧЛ. 150 ОТ КОНСТИТУЦИЯТА НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ
ЗА ОБЯВЯВАНЕ ПРОТИВОКОНСТИТУЦИОННОСТ НА § 14, АЛ. 1
ОТ ПЗР НА ЗИД НА ТЪРГОВСКИЯ ЗАКОН В ЧАСТТА "И ИСКОВИ
ПРОИЗВОДСТВА ЗА ПОПЪЛВАНЕ МАСАТА НА
НЕСЪСТОЯТЕЛНОСТТА", КАКТО И ИЗЦЯЛО НА § 14, АЛ. 2 И § 15
ОТ ПЗР ОТ ЗИД НА ТЪРГОВСКИЯ ЗАКОН /ДВ, БР. 20/28.02.2013 Г./,
КАТО ПРОТИВОРЕЧАЩИ НА ЧЛ. 4, ЧЛ. 6, ЧЛ. 19, АЛ. 2 И ЧЛ. 121,
АЛ. 1 ОТ КОНСТИТУЦИЯТА НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ**

УВАЖАЕМИ КОНСТИТУЦИОННИ СЪДИИ,

С протокол № 3 от 29.04.2013 година Общото събрание на съдиите от Търговска колегия взе решение за отправяне на искане до Конституционния съд за обявяване на противоконституционност на § 14, АЛ. 1 ОТ ПЗР НА ЗИД НА ТЪРГОВСКИЯ ЗАКОН В ЧАСТТА "И ИСКОВИ ПРОИЗВОДСТВА ЗА ПОПЪЛВАНЕ МАСАТА НА НЕСЪСТОЯТЕЛНОСТТА", КАКТО И ИЗЦЯЛО НА § 14, АЛ. 2 И § 15 ОТ ПЗР ОТ ЗИД НА ТЪРГОВСКИЯ ЗАКОН /ДВ, БР. 20/28.02.2013 Г./, КАТО ПРОТИВОРЕЧАЩИ НА ЧЛ. 4, ЧЛ. 6, ЧЛ. 19, АЛ. 2 И ЧЛ. 121, АЛ. 1 ОТ КОНСТИТУЦИЯТА НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ.

Мотивите на Общото събрание на съдиите от Търговска колегия при ВКС са следните:

- 1. Аргументи за противоконституционност на § 14 и § 15 от ПЗР на ЗИДТЗ /ДВ бр. 20/28.02.2013 г. с чл. 19, ал. 2 от Конституцията/:**

Двете разпоредби на ПЗР на ЗИДТЗ, които уреждат действието по време на измененията в чл. 645, чл. 646, чл. 647 и чл. 649 ТЗ са следните:

§ 14. (1) Параграф 7, § 8 относно ал. 2 и ал. 5 - 7, § 9 и 10 се прилагат за заварените от този закон производства по несъстоятелност и искиви производства за попълване масата на несъстоятелността.

(2) В едномесечен срок от влизането в сила на този закон предявените искиве по досегашните разпоредби на чл. 645, ал. 4, чл. 646, ал. 2, т. 1 и 3, чл. 647 и 649, по които производства са висящи, могат да бъдат оттеглени без съгласието на ответниците, независимо от фазата, в която се намира производството.

§ 15. Предявените до влизането в сила на този закон искиве по чл. 646, ал. 2, т. 2 и 4 се решават по досегашния ред.

Разпоредбите на чл. 645, чл. 646 и чл. 647 ТЗ са материалноправни норми подобно на всички разпоредби, уреждащи защитата на кредитор от действия на разпореждане, извършени от негов длъжник. Най-близка е разпоредбата на чл. 135 ЗЗД, но има и редица други такива правила в действащото законодателство /освен чл. 615 ТЗ – незасегната от ЗИДТЗ, и чл. 216 ДОПК/ - например, чл. 56 и чл. 68 ЗН.

Особеното при разпоредбите на чл. 645, чл. 646 и чл. 647 ТЗ е, че предвидените в тях правни последици /недействителност или възникване на право на отмяна/ настъпват при откриване на производство по несъстоятелност. Изменение в предпоставките за съответните правни последици несъмнено засяга, както страните по сделките – длъжник и трето лице, така и кредиторите на длъжника /настоящи – към момента на сключване на сделката, а и бъдещи – с вземания, възникнали след това/.

Правната сигурност от гледна точка на третите лица – съконтрахенти изисква след момента на сключване на сделката предпоставките за недействителност по чл. 645 и чл. 646 ТЗ, съответно за възникване на правото на отмяна по чл. 647 ТЗ да не се променят и по-точно да не се променят по начин, който да разширява приложното поле на съответните разпоредби, така че да включва сделки, които преди изменението не биха попадали в приложното им поле. Посочените в § 14 ПЗР разпоредби, предвиждат изменения и допълнения в ТЗ, с които приложното поле на чл. 645, чл. 646 и чл. 647 ТЗ се ограничава - като обхват на сделки, допълнителни предпоставки, време на извършване, така че разпространето им спрямо заварени производства по несъстоятелност и заварени искиви производства за попълване на масата не засяга правата на

на срещните страни по съответните действия. Напротив, сделки, които иначе биха се оказали недействителни или отменени, вече не се засягат от откритото производство по несъстоятелност.

От гледна точка на кредиторите недействителността, респ. правото им да искат отмяна на съответните сделки и действия, зависи изцяло от производството по несъстоятелност – предвидените в чл. 645, чл. 646 и чл. 647 ТЗ правни последици настъпват при откриване на производството по несъстоятелност и съществуват доколкото то е висящо и приключва с решение по чл. 735 ТЗ. Следователно, от гледна точка на сигурността на кредиторите приложното поле на чл. 645, чл. 646 и чл. 647 ТЗ /и в частност/ не следва да се променя след откриване на производството по несъстоятелност, тъй като това би засегнало вече възникнали правни последици.

По начало няма пречка да се придаде обратна сила на нормативен акт с изрична разпоредба – аргумент от чл. 14, ал. 1 ЗНА /липсва и конституционна забрана за това/. Това обаче би следвало да стане при спазване принципа за създаването за всички граждани и юридически лица на еднакви правни условия за стопанска дейност чл. 19, ал. 2 КРБ/. Това означава при придаването на обратно действие всички кредитори по открити /заварени или висящи производства по несъстоятелност според терминологията на ПЗР на ЗИДТЗ/ да бъдат еднакво засегнати от промяната в приложното поле на чл. 645, чл. 646 и чл. 647 ТЗ. Същевременно, правната сигурност изисква въведеното обратно действие да не създава и различно третиране на третите лица – страни по съответните сделки.

Разпоредбите на § 14 и § 15 обаче въвеждат различно третиране на различните категории сделки, което създава възможност /1/ за различно попълване на масата на несъстоятелността на отделни длъжници, т. е. кредиторите са различно третирани, и /2/ третите лица – срещни страни по засегнатите сделки са различно третирани според вида на сделката.

Това е резултат от обстоятелството, че за сделките по чл. 646, ал. 2 т. 2 и 4 ТЗ /отм./ отменените/изменените разпоредби, в т. ч. и материалноправните предпоставки, се прилагат по висящите искиви производства – така § 15. А за всички останали сделки и действия – по чл. 645, ал. 4, чл. 646, ал. 2 и чл. 647 ТЗ по висящите искиви производства се

прилагат новите разпоредби, в т. ч. и материалноправните разпоредби – поради това и § 14, ал. 2 дава възможност за оттегляне на предявени искиове – очевидно в случаите, когато не са налице новите, респ. изменените, материалноправни предпоставки. Отнесено към една и съща маса на несъстоятелността това означава, че тя ще се попълва в една си част /чл. 646, ал. 2, т. 2 и 4/отм./ по старите разпоредби, а в друга /останалите разпоредби за попълване на масата/ по новите разпоредби. Това означава, че кредиторите на различни длъжници са с променена в различна степен /в сравнение с правното положение преди влизане в сила на ЗИДТЗ/ възможност за попълване на съответната маса на несъстоятелността – в зависимост от това какви действия и сделки с елементи от конкретната маса са недействителни. Третите лица – страни по съответните сделки също са различно третирани – едни категории сделки ще бъдат санирани, а други /тези по чл. 646, ал. 2, т. 2 и т. 4 ТЗ/ ще останат недействителни.

Всичко това е следствие от обстоятелството, че заварените искиви производства по чл. 646, ал. 2, т. 2. и т. 4 ТЗ продължават съобразно действалите при започването им разпоредби, включително и съобразно материалноправните им предпоставки/, а останалите производства по искиове за попълване на масата – по новите разпоредби, включително и съобразно материалноправните им предпоставки.

По отношение на прилагането на чл. 645, чл. 646 и чл. 647 ТЗ към заварените производства по несъстоятелност следва да се възприеме уеднаквен подход /придаденото от законодателя действие по заварените производства по несъстоятелност не е противоконституционно/.

Това може да се постигне, ако бъдат обявени за противоконституционни тези части от § 14 и § 15, които създават неравното третиране на кредитори и трети лица. Това са думите „и искиви производства за попълване масата на несъстоятелността“ в § 14, ал. 1, както и целите § 14, ал. 2 и § 15. След обявяването им за противоконституционни единственото правило, което ще остане да действа, е:

§ 14. (1) Параграф 7, § 8 относно ал. 2 и ал. 5 - 7, § 9 и 10 се прилагат за заварените от този закон производства по несъстоятелност.

2. Аргументи за противоконституционност /чл. 121, ал. 1 и чл. 6 от Конституцията/ :

Съгласно чл. 121, ал. 1 от Конституцията на РБългария, съдилищата осигуряват равенство и условия за състезателност на страните в съдебния процес, а производството по делата – установяването на истината.

Равенството на страните в производството по дела означава най-малкото насрещните страни в производството да разполагат с равен набор средства и възможности за постигане на изгоден за страната резултат от позициите, в които тя участва в производството. С преходните разпоредби, това равновесие е явно нарушено в полза на една от страните, доколкото постигането на специфичните за нея задачи и цели в производството се облекчават в сравнение с другата страна.

Конституционният съд на Република България нееднократно /Решение № 9/06.07.1995 г. по к. д. № 4/95 г.; Решение № 20/17.10.1995 г. по к. д. № 24/95 г.; Решение № 11/09.07.1996 г. по к. д. № 10/96 г./ е приел, че от конституционна гледна точка е недопустимо страни в производството да бъдат поставяни в различно положение по отношение на материалноправните основания за разглеждане на иска като тези страни, чиито иски все още не са решени, поради различни причини и по този начин да бъдат поставени в по-тежко положение за защита на правата си.

Посоченото по-горе своеобразно фаворизиране на една от страните в производството се постига чрез:

- Преформулиране на фактическите състави и срокове за завеждане на исковите по начин, който прави предявените вече иски по дефиниция недопустими, съответно неоснователни;
- Изключване на възможността за част от исковите /избирателно, без посочване на конкретни мотиви за това/ за приключване на производството на основанията, по които са били заведени;
- Отсъствие на належащ обществен императив /изискване/, който да налага подобно съществено засягане на правата на една от страните в производството, и който да го оправдава, както и начинът, по който това е направено, посягащ на класически правноустановени правила в гражданския процес.

Регламентацията в преходните и заключителните разпоредби обхваща всички висящи дела, свързани с производството по несъстоятелност, в т. ч. исковите производства, т. е. дела, които се

намират на различни фази от развитието на инстанционния граждански процес. В производството пред различните инстанции страните разполагат с точно визирани от закона процесуални възможности за упражняване на правата, в т. ч. за уточняване на фактите по исковата молба, за изменение в петитума на иска, а в касационно производство проверката за приложимата материалноправна норма би могла да се извърши едва по съществуващото на делото, което предполага вече допуснатото касационно обжалване по реда на чл. 280 и сл. ГПК.

Фазата по допускане е подчинена на определен от закона ред и към момента на влизане в сила на ЗИД на ТЗ, страните по посочените дела, са били обвързани само от нормите на действащото материално право, както и от процесуалните изисквания, свързани с обосноваване допустимост на касационно обжалване. При това положение, преценката на ВКС, свързана с допускане на касационно обжалване е обвързана от правни обосновки на обжалващите /кредитор, синдик, длъжник/, мотивирани с вече отменени материалноправни норми, които се заменят с нова материалноправна уредба. Последната включва нови фактически състави на исковете и различни срокове за упражняване на правата по тези искове, като преценката за съответствието на действалата и новата правна уредба на исковете за попълване на масата на несъстоятелността, не би могла да се осъществи във фазата по допускане на касационно обжалване, нито жалбата да бъде директно отхвърлена на основание, свързано с обратното действие на материалноправните норми /§14 и 15 ППЗ/.

В същото време, недопускането на касационно обжалване би довело до влизане в сила на актове, постановени по вече отменени материалноправни норми.

Въвеждайки възприетите в § 14 и 15 подходи, съдът се поставя в ситуация, в която не може да изпълнява задълженията си, съобразно изискването на чл. 121, ал. 1 от Конституцията, в неяснота относно процедурането с вече постановени съдебни актове в някои от хипотезите по отношение на висящите дела, извън исковете /посочени в § 15 от ПЗР/, по които производствата продължават.

3. Аргументи за противоконституционност /чл. 4 от Конституцията/:

Налице е нарушение на принципите на правовата държава, след като визираните по-горе преходни разпоредби от ЗИД на ТЗ не отговарят на изискването за норми, характерни за подобен вид държава. Същността на правовата държава не се изчерпва с организацията и управлението ѝ, съгласно Конституцията и законите /тоталитарните държави също се подчиняват на законодателна уредба/, а предполага и това е най-същественото, съответно качество и висша ценност на правните норми, които я определят именно като правова държава.

Правни норми, които преуреждат съществено установени правни процедури и права на участници в съдебни производства, следва да гарантират най-малко такава степен на правна защита, която да съответства и да се налага от върховенството на закона в едно демократично общество. Подобни норми трябва да отчитат оправдания, преобладаващ обществен интерес, а при вмешателство в определена правна сфера /преуреждане на съществуващи правоотношения/, това вмешателство следва да е необходимо като наложено от повелителна /крайна/ социална нужда, и пропорционално на преследваната законна цел.

Конституционният съд на Република България нееднократно /Решение № 9/06.07.1995 г. по к. д. № 4/95 г.; Решение № 20/17.10.1995 г. по к. д. № 24/95 г.; Решение № 11/09.07.1996 г. по к. д. № 10/96 г./ изрично е приел, че не може след изтичане на срокове да се въвеждат нови изисквания, което противоречи на принципите на правовата и демократична държава.

От така изложените подробно по-горе позиции, атакуваните преходни и заключителни разпоредби на ЗИД на ТЗ не се вменят в основните характеристики на правни норми, характерни за правова държава, принадлежаща към ЕС и възприела правните ценности на този съюз. Напротив, избирателният, неоправдан социално и небалансиран подход, изключва качеството им на норми, характерни и съответстващи на принципите на правовата държава.

Ето защо, в заключение, предвиденото обратно действие в атакуваните норми е противоконституционно в следните насоки:

1/ Накърнява придобитите права, доколкото осъществяването на състава /хипотезиса/ на правната норма е вече породило правно действие, съответното действие или сделка е нищожно или подлежи на отмяна. Недопустимо е с обратно действие на отменени или изменени норми да се отменят придобити права - материалноправни или процесуалноправни. Изключения от това правило биха могли да се мотивират само с някакъв свръхдържавен/обществен интерес, какъвто в случая не е налице. Или според конституционната практика - обратното действие ще е допустимо, само ако е налице: а/ неотложна необходимост и б/ ограничението и посегателството да е съразмерно - еднакво за всички. И двете предпоставки в случая не са налице.

2/ Чрез обратното действие се създават два успоредни режима, единият облекчава, а другият отегчава положението на всяка от страните по делата /в зависимост от процесуалното й качество/, с което се създава неравноправно третиране на гражданските и стопанските субекти, участващи в производството - нарушение по чл. 4, чл. 6 и чл. 19, ал. 2 от Конституцията.

3/ Обратното действие несъразмерно засяга вече придобити права, което се отразява глобално и върху правната сигурност, защото може да засегне права и на трети лица. Нарушено е изискването за правова държава в материалноправен смисъл, а именно законодателството да отговаря на принципа на стабилност и предвидимост. Нарушено е и изискването за справедливост и пропорционалност, което пък е формално изискване за правовост в сферата на законодателството според принципите на правовата държава .

4/ Обратното действие и създаденото неравностойно и противоречиво регулиране прави невъзможно ВКС да изпълни задължението си и като касационна инстанция, а съдилищата по същество се оказват силно затруднени в прилагането на закона. С това атакуваните разпоредби пречат за осъществяване на обективно и безпротиворечиво правосъдие - нарушение на чл. 4, чл. 6 и чл. 121, ал. 1 от Конституцията.

Общото събрание на съдиите от ТК при ВКС намира, че следва да бъде отправено искане до Конституционния съд на Република България за произнасяне по въпроса: Има ли несъответствие между § 14, Ал. 1 от ПЗР НА ЗИД НА ТЪРГОВСКИЯ ЗАКОН В ЧАСТТА ”И ИСКОВИ

ПРОИЗВОДСТВА ЗА ПОПЪЛВАНЕ МАСАТА НА НЕСЪСТОЯТЕЛНОСТТА”, КАКТО И ИЗЦЯЛО НА § 14, АЛ. 2 И § 15 ОТ ПЗР ОТ ЗИД НА ТЪРГОВСКИЯ ЗАКОН /ДВ, БР. 20/28.02.2013 Г./, КАТО ПРОТИВОРЕЧАЩИ НА ЧЛ. 4, ЧЛ.6, ЧЛ. 19, АЛ. 2 И ЧЛ. 121, АЛ. 1 ОТ КОНСТИТУЦИЯТА НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ, И АКО УСТАНОВИТЕ ТАКОВА НЕСЪОТВЕТСТВИЕ ДА ГИ ОБЯВИТЕ ЗА ПРОТИВОКОНСТИТУЦИОННИ.

УВАЖАЕМИ КОНСТИТУЦИОННИ СЪДИИ,

Молим на основание чл. 149, ал. 1, т. 2 от Конституцията на Република България да обявите за противоконституционни § 14, АЛ. 1 ОТ ПЗР НА ЗИД НА ТЗ В ЧАСТТА ”И ИСКОВИ ПРОИЗВОДСТВА ЗА ПОПЪЛВАНЕ МАСАТА НА НЕСЪСТОЯТЕЛНОСТТА”, КАКТО И ИЗЦЯЛО НА § 14, АЛ. 2 И § 15 ОТ ПЗР ОТ ЗИД НА ТЗ /ДВ, БР. 20/28.02.2013 Г./, КАТО ПРОТИВОРЕЧАЩИ НА ЧЛ. 4, ЧЛ. 6, ЧЛ. 19, АЛ. 2 И ЧЛ. 121, АЛ. 1 ОТ КОНСТИТУЦИЯТА НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ.

Като заинтересовани страни по делото молим да бъдат конституирани: Народно събрание; Министерски съвет, Министерство на правосъдието.

ВЪРХОВНИ СЪДИИ И ЧЛЕНОВЕ НА ТЪРГОВСКА КОЛЕГИЯ:

Таня Райковска - Зам.председател на ВКС и председател на Търговска колегия

Татяна Върбанова - председател на второ търговско отделение на ВКС

Дария Проданова - председател на първо търговско отделение на ВКС

Любка Илиева

Никола Хитров

Росица Ковачева

Лидия Иванова

Ваня Алексиева
Радостина Караколева .	..
Мария Славчева
Елеонора Чаначева	
Мариана Костова ..	.
Емил Марков
Камелия Ефремова	.
Тотка Калчева
Емилия Василева
Бонка Йонкова	,
Боян Балевски
Росица Божилова
Ирина Петрова
Костадинка Недкова....	